

Optometrian Eettisen Neuvoston toimintaohjeet

- lausunnot, suositukset ja kannanotot

Johdanto

Laillistettu optikko on terveydenhuollon ammattihenkilö, jonka työtä ohjataan lainsäädännöllä. Lainsäädäntö edellyttää, että potilas tutkitaan ammattihenkilön saaman koulutuksen mukaisesti sekä yleisesti hyväksytyjä menettelytapoja noudattaen. Terveydenhuollon ammattilaisen tulee tehdä havainnoistaan tarvittavat johtopäätökset, kertoa niistä potilaalle, aloittaa optikolle kuuluvat ja tarvittavat hoitotoimet sekä ohjata potilas lääkärin vastaanotolle, jos löydökset tai oireet viittaavat mahdollisiin sairauksiin.

Optometrian Eettinen Neuvosto OEN ohjaa laillistettujen optikkojen ammatinharjoittamista. Julkaisemme jäsenillemme oppaita, toimintaohjeita ja suosituksia, jotta lainsäädännöstä kumpuavat velvollisuudet olisivat helpommin omaksuttavissa ja otettavissa käyttöön omassa työssä. Olemme keränneet näitä ohjeita nyt yksiin kansiin, jotta niistä olisi mahdollisimman paljon hyötyä Sinulle. Lämpöisiä lukuhetkiä.

Tiina Toivonen
puheenjohtaja, OEN
lainsäädäntöasioiden päällikkö, Suomen Yrittäjät

Optikon ammatin harjoittamisen eettiset ohjeet

Optometrian Eettisen Neuvoston laatimien optikon ammatin harjoittamisen eettisten ohjeiden tarkoituksena on tukea optikoiden ja optometristien eettistä päätöksentekoa heidän päivittäisessä työssään.

- Optikon tehtävänä on väestön hyvän näkemisen ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennaltaehkäisevästä silmien terveydentilasta huolehtiminen.
- Optikon on ammattia harjoittaessaan toimittava lakien, asetusten sekä sosiaali- ja terveysministeriön, Valviran, aluehallintovirastojen ja Optometrian Eettisen Neuvoston toimialalle antamien ohjeiden mukaan.
- Optikon tulee toiminnallaan ja toimillaan ylläpitää ja edistää ammatin arvostusta niin kansalaisten, muiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden kuin valvovien viranomaistenkin keskuudessa.
- Optikko arvioi oman pätevyytensä vastaanottaessaan tehtäviä ja vastaa tekemistään toimenpiteistä henkilökohtaisesti. Optikko on toiminnastaan ensisijaisesti vastuussa palvelun käyttäjälle.
- Optikon on noudatettava hyviä tapoja, korkeaa etiikkaa ja moraalia toiminnassaan. Optikko toimii tehtävässään oikeudenmukaisesti ja kohtelee jokaista ihmistä yhtä hyvin ja kunkin yksilöllisen tarpeen mukaan.
- Optikko kunnioittaa omaa ja muiden ammattiryhmien edustajien asiantuntevasta, eikä arvostele muiden työtä.
- Optikon tulee aktiivisesti seurata toimialan kehitystä, huolehtia tarvittavasta lisä- ja jatkokoulutuksesta sekä ylläpitää ammattitaitoaan säännöllisellä täydennyskoulutuksella.
- Mahdolliset näönhuoltotoiminnassa tapahtuneet virheet ratkaistaan asiallisesti terveydenhuollon ammattilaisten kesken.
- Optikko tuo ammattietiikan ja näiden eettisten ohjeiden vastaisen toiminnan tarvittaessa Optometrian Eettisen Neuvoston käsiteltäväksi.

Optometrian Eettinen Neuvosto 2014

Optometrian ammattinimikkeet Suomessa

Optometrian Eettinen Neuvosto OEN päätti suomalaisten optometrian ammattinimikkeiden WCO:n osaamisluokituksen mukaisesta käytöstä. WCO (World Council of Optometry) on Maailman Terveysjärjestö WHO:n alajärjestö.

OEN ohjeistaa asiassa seuraavasti, VALVIRAsta pyydetyn ohjauksen mukaisesti: Laillistettu optikko, jolla on ammattikorkeakoulussa suoritettu rajoitettuun lääkkeen määräämis-oikeuteen johtava koulutus, käyttää itsestään nimikettä ”optometrismi”; virallisissa yhteyksissä ”optometrismi, laillistettu optikko”.

Laillistettu optikko, jolla ei vielä ole em. lääkeaineoikeuksia, käyttää itsestään ”optikko”-nimikettä; virallisissa yhteyksissä ”laillistettu optikko”.

Muita nimikkeitä, tai nimikkeisiin liitettyjä yhdistelmiä (esim. dg-optikko, optikko pro auctore, tms.), ei tule käyttää.

Vanhamuotoisen optometrismi AMK -tutkinnon suorittaneet (ei lääkeaineoikeuksia) voivat edelleen käyttää itsestään myös yhdistelmää ammattinimike + tutkintonimike: ”optikko, optometrismi AMK”.

Terveydenhuollon ammattihenkilölain mukaan kaikki laillistetut optikot harjoittavat samaa ammattia ”optometrismi” vain laajemmin silmäterveystutkimuksiin liittyvin valmiuksin.

Laillistetun optikon lääkeaineoikeudet määrittää yksin Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1994/564, 23§, ei tutkinto- tai ammattinimike.

[Tutustu WCO:n luokitteluun](#)

[Tutustu lakipykälään optikon lääkkeenmääräämis-oikeudesta](#)

Ohjeistus on annettu 5.10.2017.

Ohjeistus potilaan informoinnista silmäpohjakuvauksen yhteydessä ja potilaan ohjaamisesta jatkotutkimuksiin

1. Tutkittavan informointi silmänpohjakuvauksen yhteydessä:

Tutkittavaa on informoitava silmänpohjakuvauksen rajallisuudesta. Tutkittavalle on kerrottava, ettei kuva kata koko silmänpohjaa ja on suositeltavaa havainnollistaa, mikä alue silmänpohjasta kuvassa näkyy. Silmänpohjakuvasta ei myöskään pysty luotettavasti arvioimaan esim. kohottavia muutoksia.

Optikon kuuluu arvioida tutkittavan silmien tilanne myös muilla tutkimuksilla kuin silmänpohjakuvauksella (ks. naery.fi/oen), joka ei voi olla ainoa tutkimus.

Optikolla on velvollisuus kertoa tutkittavalle, mitä rajoitteita optikon tekemään tutkimukseen ja arviointiin liittyy. On myös syytä muistuttaa, että silmänpohjakuvauksella ei korvaa silmälääkärin tutkimusta.

Kuvien asianmukainen arviointi on järjestettävä potilasturvallisuutta vaarantamatta. Silmälääkärin arvio poikkeavista kuvauslöydöksistä on aiheellinen, koska optikko ei voi itsenäisesti seurata silmänpohjakuvauksessa todettuja poikkeavuuksia. Silmäoireinen henkilö on aina ohjattava lääkärin arvioon [Valviran \(29.8.2013\) kannanoton](#) mukaisesti: *Optikon velvollisuus on ohjata potilas lääkärin vastaanotolle silloin kun hän toteaa tutkimuksissaan mahdollisiin sairauksiin tai lääketieteellisen tutkimuksen tarpeeseen viittaavia löydöksiä tai oireita.*

2. Jatkotutkimuksiin ohjaaminen:

Jatkotutkimuksiin ohjattaessa on suositeltavaa käyttää tietosisältöä (esim. lomake), johon kirjataan arvio tehdyistä löydöksistä. Suositeltavia tietoja ovat mm. vapaa visus, refraktio, visus korjattuna, silmänpaineet, kuvaus löydöksistä selventävine piirroksineen sekä syy lähettämiseksi. Suositeltavaa on, että silmälääkäri antaa optikolle palautteen löydöksestä ja mahdollisesta diagnoosista. Palautteella varmistetaan toimivan työnjaon, ammattitaidon ja potilasturvallisuuden kehittyminen sekä vältetään tarpeettomia tutkimuksia.

Epävarmoissa tapauksissa optikon on suositeltavaa pyytää silmälääkärin arviota ennen tutkittavan mahdollista jatkotutkimuksiin ohjausta.

Optometrian Eettinen Neuvosto on laatinut ohjeen yhteistyössä Suomen Silmälääkäriyhdistyksen kanssa 23.1.2017.

Täydennyskoulutusvelvollisuus ja jatkuva ammatillinen kehittyminen

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä

Tämän vuoden alusta tuli voimaan lakimuutos koskien optikoiden täydennyskoulutusvelvollisuutta ja jatkuvaa ammatillista kehittymistä. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä säädettyssä laissa (18 §) ”Täydennyskoulutusvelvollisuus ja jatkuva ammatillinen kehittyminen” todetaan: *”Terveydenhuollon ammattihenkilö on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin.”* ja ”Terveydenhuollon ammattihenkilön työnantajan tulee seurata terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatillista kehittymistä ja luoda edellytykset sille, että terveydenhuollon ammattihenkilö voi osallistumalla tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen ja muilla ammatillisen kehittymisen menetelmillä ylläpitää ja kehittää tietojaan ja taitojaan voidakseen harjoittaa ammattiaan turvallisesti ja asianmukaisesti.”

Laissa painotetaan nyt enemmän sitä, että kouluttautumisen tulee olla jatkuvaa ja työnantajan tulee seurata työntekijöiden täydennyskouluttautumista.

Muutoksella vahvistetaan terveydenhuollon ammattilaisen omaa vastuuta ylläpitää asianmukaista, ajan tasalla olevaa ammattitaitoa jatkuvan kouluttautumisen avulla.

Samalla laki vahvistaa työnantajan seuranta-velvoitetta työntekijän kouluttautumisesta.

Jos työnantaja käyttää edellä mainitussa seurannassa apuna Optometrian Eettisen Neuvoston (OEN) ylläpitämää Optikoiden lisä- ja täydennyskoulutusrekisteriä, edellytetään työnantajaa ilmoittamaan säännöllisesti rekisterin kannalta olennaiset tiedot (nimi ja hetu) palveluksessaan työskentelevistä optikoista.

Seuraamukset velvollisuuden laiminlyönnistä

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että optikon ammatinharjoittamistaidoissa tai ammattitiedoissa on puutteita voi Valvira velvoittaa henkilön työkokeiluun, työnäytteeseen tai kuulusteluun ammattitaidon selvittämiseksi. Mikäli henkilö ei suostu em. selvittämiseen voi Valvira kieltää optikkoa harjoittamasta ammattiaan.

Täydennyskoulutusvelvollisuuden laiminlyönnistä voi seurata erilaisia sanktioita. Valvira voi antaa optikolle huomautuksen, tarkempia määräyksiä ja ohjeita ammattitoimintaa varten, kirjallisen varoituksen tai rajoittaa / poistaa ammatinharjoittamisoikeuden määräajaksi tai toistaiseksi.

Tällaisia sanktioita voi seurata myös ammattieettisten velvollisuuksien, salassapitovelvollisuuksien, ilmoitus- ja vakuuttamisvelvollisuuksien laiminlyönnistä sekä tietojen antamatta jättämisen tai määräysten noudattamatta jättämisen seuraamuksena.

Lähde: Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä, 18 § (30.12.2015/1659)

Optometristiopiskelija optikon sijaisena

Optometristiopiskelija optikon sijaisena

- Laillistetun ammattihenkilön sijaisena voi toimia vain sellainen opiskelija, joka on hyväksytysti suorittanut 2/3 opinnoistaan (optometria 140 op)
- Optometristiopiskelija toimii laillistetun optikon johdon ja valvonnan alaisena
- Optometristiopiskelija on käytännössä saavutetun kokemuksen tai muiden seikkojen perusteella omannut riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen

Asetukset 104/2008 ja 377/2011 (Asetus 564/1994) (Laki 559/1994)

Ohjaaja / vastuuhenkilö

- Toimintayksikön on nimettävä opiskelijalle ohjaaja, joka on laillistettu optikko ja jolla on riittävä käytännön kokemus.
- Opiskelijan tavoitettavissa on aina oltava laillistettu optikko, jonka on tarvittaessa saavuttava toimintayksikköön.

Valvira ohjeistaa

- Opiskelija voi toimia tilapäisesti sen laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön tehtävissä, johon hän
- opiskelee, kun hän on suorittanut 2/3 kyseisen koulutuksen opinnoistaan.

- Ohjaajan on seurattava, ohjattava ja valvottava opiskelijan toimintaa ja puututtava viipymättä mahdollisesti ilmeneviin epäkohtiin ja keskeytettävä toiminta, jos potilasturvallisuus vaarantuu.
- Ohjaaja vastaa, että opiskelijalla on edellytykset toimia tehtävässään ja arvioi tapauskohtaisesti opiskelijan valmiudet.
- Ohjaajan on määriteltävä tarkasti opiskelijan tehtävät, vastuu, toiminnan rajat ja muut velvoitteet.
- Ohjaajan on varmistettava, että opinnot on suoritettu hyväksyttävästi.

Oma osaaminen / terveydenhuollon asiakkaan oikeudet

- Yksittäisen opiskelijan oman edunvalvonnan ja oikeusturvan kannalta on tärkeää, että opiskelijan pitää aina huomioida oman osaamisensa rajat ja tarvittaessa kieltäytyä sellaisista työtehtävistä, joihin osaaminen ei riitä.
- Terveydenhuollon asiakkaille tulee viestiä, että sijaisuutta hoitaa opiskelija.

Optometristiopiskelijan tekemä silmälas-/piilolasimääräys

- Määräyksestä tulee selvittää tutkimuksen tekijän status > optometristiopiskelija.

